YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

12 päivänä syyskuuta 2002 *

Asiassa C-152/00,

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään L. Ström ja J.-F. Pasquier, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

vastaan

Ranskan tasavalta, asiamiehinään aluksi K. Rispal-Bellanger ja C. Vasak ja sittemmin C. Vasak ja G. de Bergues,

vastaajana,

jossa kantaja vaatii yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan, että Ranskan tasavalta ei ole noudattanut EY:n perustamissopimuksen mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole pannut täydellisesti ja asianmukaisesti täytäntöön kokeisiin ja muihin tieteellisiin tarkoituksiin käytettävien eläinten suojelua koskevien jäsenvaltioiden

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä 24 päivänä marraskuuta 1986 annettua neuvoston direktiiviä 86/609/ETY (EYVL L 358, s. 1) ja erityisesti sen 4, 7, 11, 12, 18 ja 22 artiklaa,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja P. Jann sekä tuomarit S. von Bahr ja A. La Pergola (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: L. A. Geelhoed,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan asianosaisten 25.10.2001 pidetyssä istunnossa, jossa komission asiamiehinä olivat L. Ström ja J.-F. Pasquier ja Ranskan tasavallan asiamiehinä C. Isidoro ja C. Chevallier, esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 7.2.2002 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Euroopan yhteisöjen komissio on nostanut EY 226 artiklan nojalla kanteen, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 19.4.2000 ja jossa yhteisöjen tuomioistuinta vaaditaan toteamaan, että Ranskan tasavalta ei ole noudattanut EY:n perustamissopimuksen mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole pannut täydellisesti ja asianmukaisesti täytäntöön kokeisiin ja muihin tieteellisiin tarkoituksiin käytettävien eläinten suojelua koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä 24 päivänä marraskuuta 1986 annettua neuvoston direktiiviä 86/609/ETY (EYVL L 358, s. 1; jäljempänä direktiivi) ja erityisesti sen 4, 7, 11, 12, 18 ja 22 artiklaa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt ja oikeudenkäyntiä edeltänyt menettely

2 Direktiivin 4 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kokeet, joissa käytetään uhanalaisten eläin- ja kasvilajien kansainvälistä kauppaa koskevan yleissopimuksen liitteen I ja asetuksen (ETY) N:o 3626/82 [EYVL L 384, s. 1] liitteessä C olevan 1 osan mukaisesti uhanalaisina pidettyjä eläimiä, ovat kiellettyjä, paitsi milloin ne ovat edellä mainitun asetuksen mukaisia ja kokeen tarkoituksena on:

— kyseisen lajin säilyttämiseen tähtäävä tutkimus

tai

— keskeiset biolääketieteen tavoitteet, kun kyseinen laji osoittautuu poikkeuksellisesti ainoaksi noihin tarkoituksiin sopivaksi lajiksi."

3 Direktiivin 7 artiklan 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Milloin koe täytyy suorittaa, eläinlajin valintaa on huolellisesti harkittava, ja valinta on tarvittaessa perusteltava viranomaiselle. Vaihtoehtoisista kokeista on valittava ne, joiden suorittamiseen tarvitaan vähiten eläimiä, ja joissa käytetään eläimiä, joilla on mahdollisimman alhainen neurofysiologinen herkkyystaso, ja jotka aiheuttavat vähiten kipua, tuskaa, kärsimystä tai pysyvää haittaa ja jotka todennäköisimmin antavat luotettavia tuloksia.

Luonnosta pyydystetyillä eläimillä ei saa suorittaa kokeita, paitsi jos kokeet muilla eläimillä eivät kokeen tavoitteiden toteuttamiseksi olisi riittäviä."

4 Direktiivin 11 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Tämän direktiivin muiden säännösten estämättä, viranomainen voi sallia kyseessä olevan eläimen vapaaksi päästämisen, milloin kokeen hyväksyttävät tarkoitukset sitä vaativat ja viranomainen on vakuuttunut siitä, että eläimen

hyvinvoinnin turvaamisesta on huolehdittu mahdollisimman hyvin, jos vain sen terveydentila sallii tämän eikä kansanterveydelle ja ympäristölle aiheudu vaaraa."

5 Direktiivin 12 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Milloin eläintä aiotaan käyttää kokeeseen, joka aiheuttaa tai saattaa aiheuttaa sille voimakasta ja todennäköisesti jatkuvaa kipua, kokeesta on annettava ilmoitus ja perustelu viranomaiselle tai siihen on saatava kyseisen viranomaisen nimenomainen lupa. Viranomaisen tulee ryhtyä asianmukaisiin oikeudellisiin tai hallinnollisiin toimiin, jos se ei ole vakuuttunut siitä, että koe on riittävän tärkeä ihmisten tai eläinten keskeisten tarpeiden kannalta."

6 Direktiivin 18 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1 Jokainen eläimiä kasvattavassa, toimittavassa tai käyttävässä laitoksessa pidettävä koira, kissa tai apina on merkittävä yksilöidysti mahdollisimman kivuttomasti ennen vieroitusta, lukuun ottamatta 3 kohdassa tarkoitettuja tapauksia.

— —

3 Jos koira, kissa tai apina siirretään 1 kohdassa tarkoitetusta laitoksesta toiseen ennen vieroitusta eikä eläintä sitä ennen voida käytännön syistä merkitä, vastaanottavan laitoksen on säilytettävä kaikki eläintä koskevat asiakirjat ja ennen kaikkea tiedot sen emosta, kunnes se voidaan merkitä.

— — "

7 Direktiivin 22 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Kansallisen tai yhteisön terveys- ja turvallisuuslainsäädännön vaatimien kokeiden tarpeettoman päällekkäisyyden välttämiseksi jäsenvaltioiden on, mikäli mahdollista, hyväksyttävä toisen jäsenvaltion alueella suoritettujen kokeiden avulla saatujen tietojen oikeellisuus, paitsi milloin lisäkokeiden suorittaminen on tarpeen kansanterveyden ja turvallisuuden suojelemiseksi."

8 Direktiivin 25 artiklan 1 kohdan mukaisesti jäsenvaltioiden oli toteutettava direktiivin noudattamisen edellyttämät toimenpiteet viimeistään 24 päivänä marraskuuta 1989 ja ilmoitettava tästä komissiolle viipymättä.

9 Ranskan viranomaiset ilmoittivat komissiolle direktiivin täytäntöönpanemiseksi toteutetut toimenpiteet eli ensinnäkin rikoslain 454 §:n ja maaseutulain 276 §:n 3 momentin soveltamisesta 19.10.1987 annetun eläinkokeita koskevan asetuksen nro 87-848 (Journal officiel de la République française, jäljempänä JORF,

20.10.1987, s. 12246), toiseksi kolme kyseisen asetuksen nojalla 19.4.1988 tehtyä ministeriöiden päätöstä, joissa vahvistetaan tieteellisiin tutkimustarkoituksiin tai kokeisiin käytettävien eläinten toimitusehdot hyväksyttyihin laboratorioihin, eläinkokeiden suorittamisen edellyttämän luvan myöntämistä koskevat ehdot ja eläinkokeita suorittavien laitosten lupaa, suunnittelua ja toimintaa koskevat ehdot (JORF 27.4.1988, s. 5607 ja 5608), sekä kolmanneksi kansanterveyslain R.5118 §:n.

10 Koska komissio katsoi, että nämä säännökset eivät takaa direktiivin 4, 7, 11, 12, 18 ja 22 artiklan asianmukaista ja täydellistä täytäntöönpanoa, se toimitti Ranskan hallitukselle 24.4.1998 päivätyllä kirjeellä virallisen huomautuksen, jossa se kehotti kyseistä jäsenvaltiota esittämään tähän liittyvät huomautuksensa kahden kuukauden kuluessa.

11 Koska komissio ei saanut vastausta Ranskan tasavallalta, se toimitti 18.12.1998 perustellun lausunnon, jossa se kehotti tätä jäsenvaltiota toteuttamaan lausunnon noudattamisen edellyttämät toimenpiteet kahden kuukauden kuluessa sen tiedoksiantamisesta.

12 Ranskan tasavalta kiisti 28.6.1999 päivätyllä kirjeellä sitä vastaan perustellussa lausunnossa esitetyt väitteet.

13 Koska komissio totesi, että tämä jäsenvaltio ei ollut toiminut kyseisen lausunnon edellyttämällä tavalla siinä asetetussa määräajassa, se nosti tämän kanteen.

Kanne

Alustavia huomautuksia

14 Oikeudenkäyntimenettelyn aikana Ranskan hallitus ilmoitti komissiolle ja esitti yhteisöjen tuomioistuimessa asetuksen nro 87-848 muuttamisesta 29.5.2001 annetun asetuksen nro 2001-464 (JORF 31.5.2001, s. 8682) sekä eläinlääkkeitä koskevasta hyvästä laboratoriokäytännöstä 20.6.2001 tehdyn päätöksen (JORF 4.7.2001, s. 10684). Se viittasi lisäksi vastineessaan hyvästä laboratoriokäytännöstä 14.3.2000 tehtyyn päätökseen (JORF 23.3.2000, s. 4465). Kyseisen hallituksen mukaan näillä eri säädöksillä varmistetaan direktiivin täydellinen täytäntöönpano.

15 Tämän osalta on muistettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan arvioitaessa sitä, onko jäsenvaltio jättänyt noudattamatta jäsenyysvelvoitteitaan, on otettava huomioon jäsenvaltion tilanne sellaisena kuin se oli perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä, eikä yhteisöjen tuomioistuin voi ottaa huomioon tämän jälkeen tapahtuneita muutoksia (ks. mm. asia C-354/99, komissio v. Irlanti, tuomio 18.10.2001, Kok. 2001, s. I-7657, 45 kohta). Tämän vuoksi yhteisöjen tuomioistuin ei voi tätä kannetta käsitellessään ottaa huomioon edellisessä kohdassa mainittuja kansallisia säädöksiä.

Direktiivin 4 artiklan täytäntöönpanon laiminlyönti

16 Komissio toteaa ensimmäisessä kanneperusteessaan, että Ranskan tasavalta ei ole pannut täytäntöön direktiivin 4 artiklaa.

17 Tämän väitteen kiistämiseksi Ranskan hallitus viittaa ensinnäkin asetuksen nro 87-848 5, 7 ja 11 §:ään, joissa säädetään, että "kaikilla eläinkokeita suorittavilla henkilöillä on oltava — — yleinen tai erityinen lupa", että "suojeltaviin eläinlajeihin sovellettavissa laeissa ja asetuksissa säädetyt rajoitukset huomioon ottaen kokeisiin voidaan käyttää kaikkiin eläinlajeihin kuuluvia eläimiä — — " ja että "maatalousministeri voi rajoittaa haettua lupaa tai liittää siihen tarpeellisiksi katsomiaan ehtoja — — ".

18 Kyseinen hallitus katsoo, että näistä säännöksistä seuraa, että jos kokeen suorittaja aikoo suorittaa kokeita eläimillä, jotka kuuluvat direktiivin 4 artiklassa tarkoitettuun uhanalaiseen lajiin, tämä on mainittava hänen lupahakemuksessaan ja siinä on oltava perustelu, josta ilmenee, että kokeella on keskeinen lääketieteellinen tavoite ja että tämä laji on ainoa tähän tarkoitukseen soveltuva laji, ja jos näin ei ole, lupaa ei voida myöntää, kuten mainitussa 4 artiklassa edellytetään.

19 Tämän osalta riittää, kun todetaan toisaalta, että tämän tuomion 17 kohdassa mainituista kansallisista säännöksistä ei niiden sanamuodon perusteella aiheudu tällaisia seurauksia, ja muistutetaan toisaalta, että jäsenvaltiot, joille direktiivit on osoitettu, eivät voi pelkällä hallinnollisella käytännöllä, jota viranomaiset

voivat muuttaa mielensä mukaan ja jota ei julkisteta asianmukaisesti, täyttää asianmukaisesti niillä olevaa täytäntöönpanovelvoitetta (ks. mm. em. asia komissio v. Irlanti, tuomion 28 kohta).

20 Ranskan hallitus toteaa toiseksi, että direktiivin 4 artiklassa tarkoitettuja suojeltavia lajeja kasvatetaan Ranskassa vain harvoin vankeudessa, kun taas luonnonvaraisten eläinten ja kasvien suojelusta niiden kauppaa sääntelemällä 9 päivänä joulukuuta 1996 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 338/97 (EYVL 1997, L 61, s. 1) 4 ja 8 artiklassa säädetyt edellytykset, jotka koskevat näiden lajien tuontia kolmansista maista, riittävät takaamaan tässä säännöksessä säädetyn tuloksen saavuttamisen.

21 Ilman, että on tarpeen antaa ratkaisua asetuksen N:o 338/97 4 ja 8 artiklan ulottuvuudesta, tässä tapauksessa riittää, kun todetaan, että nämä säännökset koskevat siinä tarkoitettujen lajien tuontia ja kaupan pitämistä eivätkä tällaisten lajien käyttöä kokeisiin. Sen seikan osalta, jonka mukaan direktiivissä tarkoitettuja suojeltavia lajeja kasvatetaan Ranskassa vain harvoin vankeudessa, on muistettava, että yhteisön oikeussäännössä asetetun velvoitteen noudattamatta jättäminen merkitsee sellaisenaan jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä, joten sillä, että noudattamatta jättämisestä ei mahdollisesti ole aiheutunut negatiivisia seurauksia, ei ole merkitystä (ks. mm. em. asia komissio v. Irlanti, tuomion 34 kohta).

22 Komission ensimmäinen kanneperuste on näin ollen hyväksyttävä.

Direktiivin 7 artiklan 3 kohdan virheellinen täytäntöönpano

23 Komissio toteaa toisessa kanneperusteessaan, että Ranskan lainsäädännössä ei ole säännöstä, jossa säädetään direktiivin 7 artiklan 3 kohdassa lueteltujen sellaisten edellytysten huomioon ottamisesta, joiden on ohjattava kokeiden, eläinlajien ja eläinten valintaa.

24 Ranskan hallitus väittää, että tutkiessaan koetta koskevaa lupahakemusta, joka perustuu asetuksen nro 87-848 5 §:ään, toimivaltainen viranomainen kykenee varmistautumaan siitä, että direktiivin 7 artiklan 3 kohdassa säädetyt edellytykset täyttyvät.

25 Tämän osalta riittää, kun todetaan, että olettaen, että toimivaltainen viranomainen on todellakin toiminut näin, sen tyyppinen valvonta, johon Ranskan hallitus viittaa, perustuu pelkkään hallinnolliseen käytäntöön, mikä ei, kuten tämän tuomion 19 kohdassa todettiin, riitä direktiivin asianmukaiseksi täytäntöönpanemiseksi.

26 Erityisesti direktiivin 7 artiklan 3 kohdan toisen alakohdan osalta, jonka mukaan luonnosta pyydystetyillä eläimillä ei saa suorittaa kokeita, paitsi jos kokeet muilla eläimillä eivät kokeen tavoitteiden toteuttamiseksi olisi riittäviä, Ranskan hallitus viittaa erilaisiin kansallisiin säännöksiin, joiden perusteella monien luonnonvaraisten eläinlajien pyydystäminen tai luonnosta ottaminen, siirtäminen tai käyttäminen on kiellettyä, paitsi jos pyydystämiseen tai luonnosta ottamiseen on poikkeuslupa, joka on myönnetty tieteellisiin tarkoituksiin. Kyseisen hallituksen mukaan viranomaisten, joilla on toimivalta ratkaista tällaiset lupahakemukset,

on tässä yhteydessä varmistettava sellaisten tieteellisten asiakirjojen perusteella, jotka niille on toimitettava, että luonnosta ottamisen tarkoituksena on kyseisen lajin säilyttämiseen tähtäävä tutkimus tai keskeinen tieteellinen tavoite ja että kyseinen laji soveltuu tähän tarkoitukseen.

27 Tämän osalta on todettava, että näillä Ranskan hallituksen näin suppeasti kuvailemilla säännöksillä ei voida panna direktiivin 7 artiklan 3 kohdan toista alakohtaa asianmukaisesti täytäntöön. Nämä säännökset koskevat vain tiettyjä luonnossa eläviä eläinlajeja ja ne kattavat vain näiden pyydystämisen ja siirtämisen, mutta niissä ei säädetä tällaisten lajien käyttämisestä kokeisiin. Lisäksi siitä, että kyseiset toimivaltaiset viranomaiset ottavat mahdollisesti huomioon mainitussa 7 artiklan 3 kohdassa säädetyt vaatimukset, olettaen, että tämä voidaan näyttää toteen, ei säädetä sitovassa säännöksessä, vaan se perustuu pelkkään hallinnolliseen käytäntöön.

28 Komission toinen kanneperuste on näin ollen hyväksyttävä.

Direktiivin 11 artiklan täytäntöönpanon laiminlyönti

29 Komissio toteaa kolmannessa kanneperusteessaan, että Ranskan lainsäädännössä ei ole säännöstä, jonka mukaisesti, direktiivin 11 artiklassa säädetyllä tavalla, kokeeseen käytetyn eläimen vapaaksi päästäminen edellyttää toimivaltaisen viranomaisen tässä säännöksessä säädettyjen edellytysten ennakkoarviointia.

30 Tämän osalta Ranskan hallitus viittaa asetuksen nro 87-848 2 §:ään, jossa säädetään, että "tässä asetuksessa tarkoitettuina kokeina ei pidetä: — — b) eläinten tarkkailua edellyttäen, että tästä ei aiheudu näille kärsimystä; — — ".

31 Ranskan hallitus väittää kokeiden yhteydessä tapahtuvaan eläinten vapaaksi päästämiseen liittyen, että sovellettavan kansallisen lainsäädännön perusteella tämä on mahdotonta.

32 Ensinnäkin ne tieteelliset tarkoitukset, joihin eläinkokeita voidaan asetuksen nro 87-848 1 §:n nojalla suorittaa, ovat sellaisia, että niihin ei kuulu eläinten vapaaksi päästämistä edellyttävien kokeiden suorittaminen.

33 Toiseksi direktiivin 11 artiklassa tarkoitettu vapaaksi päästäminen kattaa Ranskan hallituksen mukaan yksinomaan eläimen palauttamisen sen luonnolliseen ympäristöön ja se koskee näin ollen vain luonnosta otettuja eläimiä, jotka eivät ole kotieläimiä. Kaikki Ranskassa tieteellisiin kokeisiin käytettävät eläimet on kuitenkin joko kasvatettu tai tuotu maahan, kun taas maan luonnonvaraisten eläinten käyttäminen koetarkoituksiin on poikkeuksellista.

34 Kolmanneksi 10.7.1976 annetun luonnonsuojelulain nro 76-629 13-II §:n perusteella "kotieläimen tai vankeudessa pidetyn kesytetyn eläimen tahallinen vapauteen päästäminen sellaisia eläimiä lukuun ottamatta, joita käytetään lajin kantojen elvyttämiseksi", on rangaistava teko.

35 Neljänneksi luonnosta otettujen eläinten pyydystäminen ja siirtäminen edellyttää ennakkolupaa. Tämä koskee tiettyjä lajeja, joita suojellaan tämän tuomion 26 kohdassa kuvattujen säännösten mukaisesti, sekä riistaeläimiä maaseutulain L. 224-8 ja R. 224-14 §:n mukaisesti. Ranskan hallituksen mukaan toimivaltaiset viranomaiset varmistautuvat tällaisia luonnosta ottamista tai siirtämistä — vapaaksi päästämistarkoituksessa suoritetut mukaan lukien — koskevia lupia myöntäessään siitä, että eläimen hyvinvoinnin turvaamiseksi on tehty kaikki mahdollinen direktiivin 11 artiklan mukaisesti.

36 Komissio väittää puolestaan, että kokeisiin käytetyn eläimen vapaaksi päästämistä ei säädellä oikeudellisesti sitovin säännöksin. Se katsoo lisäksi, että direktiivissä tarkoitettuun vapaaksi päästämisen käsitteeseen ei kuulu yksinomaan eläimen palauttaminen sen luonnolliseen ympäristöön, vaan että sillä voidaan tarkoittaa muun muassa sitä, että eläintä ei enää käytetä kokeisiin, kun kyseinen eläin esimerkiksi palautetaan omistajalleen.

37 Jotta komission esittämä väite voidaan ratkaista, on ensin täsmennettävä direktiivin 11 artiklan ulottuvuus.

38 Kun tässä säännöksessä täsmennetään, että eläimen vapaaksi päästäminen voidaan sallia "milloin kokeen hyväksyttävät tarkoitukset sitä vaativat", siinä todetaan ensinnäkin, että direktiivissä tarkoitettuun kokeeseen käytetyn eläimen vapaaksi päästäminen voidaan sallia ainoastaan, kun eläin on erottamaton osa koetta eli toisin sanoen kun havaintoja on vielä tehtävä, kuten direktiivin 2 artiklan d kohdasta ilmenee. Näin ollen toisin kuin komissio väittää, 11 artiklan tarkoituksena ei ole sellaisen vapaaksi päästämisen salliminen, joka tapahtuu kokeen päättymisen jälkeen.

39 Toisin kuin Ranskan hallitus väittää, minkään perusteella ei myöskään voida katsoa, että tässä säännöksessä tarkoitettaisiin vapaaksi päästämisellä meneillään olevan kokeen tavoitteiden toteuttamiseksi pelkästään niitä eläimiä, jotka on otettu luonnosta.

40 Lopuksi on todettava, että komission väite, jonka mukaan direktiivin 11 artiklassa jäsenvaltiot velvoitetaan antamaan säännöksiä, joiden nojalla nimetty viranomainen voi kokeen suorittajien pyynnöstä sallia kokeeseen käytettyjen eläinten vapaaksi päästämisen, kun kokeen hyväksyttävät tarkoitukset tätä edellyttävät ja kun muut tässä säännöksessä säädetyt ehdot täyttyvät, on myös virheellinen.

41 Näin on ensinnäkin siksi, että 11 artiklassa todetaan, että kun siinä säädetyt tiukat edellytykset täyttyvät, toimivaltaisella viranomaisella on oikeus, eikä velvollisuutta, antaa lupa vapaaksi päästämiseen. Toiseksi on todettava, että direktiivin 24 artiklan mukaisesti jäsenvaltiot voivat soveltaa tai ottaa käyttöön tiukempia toimenpiteitä kokeissa käytettävien eläinten suojelemiseksi tai eläinten kokeissa käyttämisen valvomiseksi ja rajoittamiseksi. Tästä jälkimmäisestä säännöksestä seuraa, että jäsenvaltioiden on muun muassa perusteltua kieltää kokeeseen käytettävien eläinten vapaaksi päästäminen ja todellakin sallia tällainen vapaaksi päästäminen direktiivin 11 artiklassa säädetyin edellytyksin vain luonnosta otettujen eläinten osalta.

42 Nämä täsmennykset huomioon ottaen on kuitenkin todettava, että tässä tapauksessa Ranskan tasavalta ei ole noudattanut velvoitteitaan. Kansalliset säännökset, joihin se viittaa, eivät mitenkään takaa sitä, että direktiivin 11 artiklassa tarkoitettu vapaaksi päästäminen olisi mahdollista vain tässä säännöksessä vahvistetuin edellytyksin. Kuten edellisestä kohdasta ilmenee, tämä on sen suojan vähimmäistaso, joka jäsenvaltioiden on varmistettava direktiivissä tarkoitettuihin kokeisiin käytettäville eläimille.

43 Tämän osalta on todettava ensinnäkin, että asetuksen nro 87-848 2 §:n b kohta, joka on säännös, joka koskee eläinten tarkkailua edellyttäen, että tästä ei aiheudu näille kärsimystä, on täysin merkityksetön tämän asian ratkaisun kannalta, koska direktiivin 11 artiklassa tarkoitetaan ainoastaan sellaisten eläinten vapaaksi päästämistä, joita käytetään direktiivin 2 artiklan d kohdassa tarkoitettuun kokeeseen, mikä merkitsee eläinten käyttämistä tieteelliseen tarkoitukseen, joka voi aiheuttaa niille kipua, tuskaa, kärsimystä tai pysyvää haittaa.

44 Toiseksi Ranskan hallitus ei ole perustellut mitenkään väitettään, jonka mukaan ne tieteelliset tarkoitukset, joita varten eläinkokeisiin annetaan lupa asetuksen nro 87-848 1 §:n nojalla, ovat sellaisia, että niihin ei kuulu eläinten vapaaksi päästämistä edellyttävien kokeiden suorittaminen.

45 Kolmanneksi on todettava, että lain nro 76-629 13 § kumottiin uuden rikoslain voimaantulosta ja tämän voimaantulon edellyttämästä tiettyjen rikosoikeuden säännösten ja rikosprosessin muuttamisesta 16.12.1992 annetun lain nro 92-1336 (JORF 23.12.1992) 290 §:llä. Tämän osalta on myös syytä lisätä, että direktiivin 11 artiklassa tarkoitettu vapaaksi päästämistä kokeen tarkoituksen vuoksi koskeva käsite ei vastaa tahallisen vapauteen päästämisen käsitettä.

46 Neljänneksi ja viimeiseksi on myönnettävä, että syistä, jotka ovat pääosin samat kuin tämän tuomion 27 kohdassa esitetyt, se, että luonnosta otettujen tiettyjen suojeltavien lajien sekä riistan pyydystäminen ja siirtäminen edellyttää ennakkolupaa, ei myöskään ole sellainen seikka, jolla varmistettaisiin direktiivin 11 artiklan asianmukainen täytäntöönpano.

47 Komission kolmas kanneperuste on näin ollen hyväksyttävä.

Direktiivin 12 artiklan 2 kohdan täytäntöönpanon laiminlyönti

48 Koska Ranskan tasavalta ei kiistä sitä, että tätä säännöstä ei ole saatettu osaksi sen kansallista oikeusjärjestystä, komission neljäs kanneperuste on hyväksyttävä.

Direktiivin 18 artiklan 1 ja 3 kohdan puutteellinen täytäntöönpano

49 Komissio toteaa viidennessä kanneperusteessaan, että Ranskan tasavalta ei ole pannut täydellisesti täytäntöön direktiivin 18 artiklan 1 ja 3 kohtaa, jotka koskevat direktiivissä tarkoitetussa eläimiä kasvattavassa, toimittavassa tai käyttävässä laitoksessa pidettävien koirien, kissojen tai apinoiden merkitsemistä.

50 Ranskan hallitus viittaa ensinnäkin asetuksen nro 87-848 9 §:ään, jossa säädetään muun muassa, että "vieroitetut kissat, koirat ja kädelliset, joita pidetään [eläimiä kokeisiin käyttävässä, kasvattavassa tai toimittavassa laitoksessa] on eriteltävä yksilöllisellä ja pysyvällä merkinnällä".

51 Se vetoaa myös kyseisen asetuksen 25 §:ään ja 19.4.1988 tehdyn päätöksen, jossa vahvistetaan eläinkokeita suorittavien laitosten lupaa, suunnittelua ja toimintaa koskevat ehdot, 26 §:ään, joissa säädetään, että näiden laitosten on pidettävä rekisteriä, jossa yksilöidään kyseisissä laitoksissa pidettävät eläimet, ja kissojen, koirien ja kädellisten osalta rekisteriä, jossa on niiden yksilöllinen rekisterinumero, joka vastaa niiden merkintää.

52 Koirien ja kissojen osalta Ranskan hallitus viittaa lopuksi maaseutulain 276-2 §:ään sekä koirien, kissojen ja muiden kotieläinten tunnistamisesta ja niiden paikkojen ylläpitämisestä, joissa näitä eläimiä tavallisesti kasvatetaan myyntitarkoituksessa, pidetään kaupan, hoidetaan, joiden kautta ne siirretään tai joissa niitä hoidetaan, 28.8.1991 maaseutulain 276, 276-2 ja 276-3 §:n soveltamisesta annetun asetuksen nro 91-823 (JORF 30.8.1991) 1—9 §:ään, sekä koirien ja kissojen tunnistamisesta tatuoinnilla 30.6.1992 tehtyyn päätökseen (JORF 9.8.1992), jonka säännökset velvoittavat sellaisten koirien ja kissojen tatuointiin, joiden omistusoikeus siirtyy, tai jotka kulkevat sellaisten paikkojen kautta, joissa näitä eläimiä kasvatetaan myyntitarkoituksessa, pidetään kaupan, joiden kautta ne siirretään tai joissa niitä hoidetaan.

53 Kuten komissio perustellusti toteaa, näissä eri toimenpiteissä ei mainita sitä, että yksilöllinen merkintä on tehtävä ennen vieroitusta ja mahdollisimman kivuttomasti, kuten direktiivin 18 artiklan 1 kohdassa edellytetään, eikä näin ollen myöskään vieroittamattoman eläimen siirtämisessä sovellettavaa erityismenettelyä, josta tämän säännöksen 3 kohdassa säädetään.

54 Komission viides kanneperuste on näin ollen hyväksyttävä.

Direktiivin 22 artiklan 1 kohdan täytäntöönpanon laiminlyönti

55 Komissio toteaa kuudennessa kanneperusteessaan, että Ranskan tasavalta ei ole toteuttanut mitään toimenpiteitä direktiivin 22 artiklan 1 kohdan täytäntöönpanemiseksi.

56 Tämän väitteen kumoamiseksi Ranskan hallitus viittaa tämän tuomion 14 kohdassa mainittuihin kahteen päätökseen täsmentäen, että ne tehtiin kansanterveyslain R. 5118 §:n nojalla, joka oikeuttaa terveysministerin vahvistamaan lääketutkimuksiin sovellettavat säännöt ja menetelmät sekä hyvää laboratoriokäytäntöä koskevat periaatteet ja hyvät kliiniset tavat, joiden mukaisesti tutkimukset on tehtävä.

57 Tämän tuomion 15 kohdassa esitettyjen syiden vuoksi yhteisöjen tuomioistuin ei kuitenkaan voi ottaa huomioon näitä päätöksiä.

58 Suullisessa käsittelyssä Ranskan hallitus totesi lisäksi, että direktiivin 22 artiklassa asetetaan jäsenvaltioille ainoastaan keinoja koskeva velvoite, kuten tämän säännöksen 1 kohdassa olevan ilmaisun "mikäli mahdollista" käyttäminen osoittaa.

59 Tämän osalta on muistettava, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella direktiivin 22 artikla, jonka tarkoituksena on, että jäsenvaltiot tunnustavat tulokset, jotka on saatu toisen jäsenvaltion alueella jossakin direktiivin 3 artiklan mukaisessa tarkoituksessa eli lääkkeiden, elintarvikkeiden ja muiden aineiden tai tuotteiden sekä ympäristön suojelun kehittämisen, valmistuksen, laadun, tehokkuuden ja turvallisuuden testaamiseksi tehdyistä eläinkokeista, edellyttää asianmukaisten täytäntöönpanotoimenpiteiden toteuttamista (ks. asia C-268/97, komissio v. Belgia, tuomio 15.10.1998, Kok. 1998, s. I-6069, 14 kohta).

60 On todettava, että perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä Ranskan tasavalta ei ollut toteuttanut mitään toimenpiteitä direktiivin 22 artiklan 1 kohdan täytäntöönpanemiseksi, joten komission kuudes kanneperuste on myös hyväksyttävä.

61 Näin ollen on todettava, että Ranskan tasavalta ei ole noudattanut tämän direktiivin mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole toteuttanut direktiivin 4 artiklan, 7 artiklan 3 kohdan, 11 artiklan, 12 artiklan 2 kohdan, 18 artiklan 1 ja 3 kohdan sekä 22 artiklan 1 kohdan asianmukaisen täytäntöönpanon edellyttämiä toimenpiteitä.

Oikeudenkäyntikulut

62 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut oikeudenkäyntikulujen korvaamista ja Ranskan tasavalta on hävinnyt asian, viimeksi mainittu on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Ranskan tasavalta ei ole noudattanut kokeisiin ja muihin tieteellisiin tarkoituksiin käytettävien eläinten suojelua koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä 24 päivänä marraskuuta 1986 annetun neuvoston direktiivin 86/609/ETY mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole toteuttanut tämän direktiivin 4 artiklan, 7 artiklan 3 kohdan, 11 artiklan, 12 artiklan 2 kohdan, 18 artiklan 1 ja 3 kohdan sekä 22 artiklan 1 kohdan asianmukaisen täytäntöönpanon edellyttämiä toimenpiteitä.**

2) **Ranskan tasavalta velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

Jann von Bahr La Pergola

Julistettiin Luxemburgissa 12 päivänä syyskuuta 2002.

R. Grass P. Jann

kirjaaja viidennen jaoston puheenjohtaja